

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

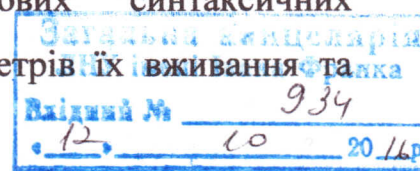
на дисертацію Кунець Христини Богданівни
**«Прагматика безособових синтаксичних структур в англомовному
науковому тексті гуманітарного спрямування»,**
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Зміна спрямованості сучасної мовної парадигми на розвиток антропоцентричних студій, комунікативного та дискурсивного аспектів вказує на необхідність дослідження шляхів актуалізації мовної особистості автора. Одним із провідних засобів реалізації мовної особистості у науковому тексті є безособові синтаксичні структури, адже саме вони дозволяють автору «відсторонитися» від дискурсу, і, водночас, поставити себе та свою точку зору у фокус висловлювання і реалізувати власні комунікативні цілі.

Кореляція граматичних та прагматичних компонентів безособових синтаксичних структур в англійській мові, що є **предметом дослідження** у поданій дисертації, забезпечує їх самобутність та специфічне існування у мовній системі. І саме ця специфіка спонукала Кунець Х. Б. до застосування комплексного, синтезованого підходу – синтаксично-прагматичного. Це дало авторові змогу не тільки описати поняття безособових синтаксичних структур у мові та провести їх класифікацію, але й виокремити їх та розрахувати частотність вживання у текстах, визначити зв'язок між їхніми структурними властивостями та комунікативними параметрами. На окрему увагу заслуговує спроба Кунець Х. Б. дослідити питання функціонування вказаних структур у тексті, а зокрема їх вплив на висловлювання і на контекст.

Запропонований інтегральний підхід до **об'єкту дослідження** свідчить про нагальність та **актуальність даної праці** для теорії речення з точки зору кореляції структурної форми, семантичного змісту та комунікативної функції в англійській мові у межах синтаксичної та прагматичної парадигм.

Достатній фактологічний матеріал (понад 1 200 одиниць), комплексне дослідження структурних характеристик безособових синтаксичних конструкцій, аналіз комунікативно-прагматичних параметрів їх вживання та

взаємодії безособових конструкцій й контексту, застосування основ картографічного підходу та генеративної лінгвістики, опис модальних та немодальних оцінок, а також вивчення співвідношення між пресупозицією та пропозицією у межах вказаних структур визначає *новизну праці* Кунець Х. Б.

Вищезазначене, безперечно, вказує на *теоретичну значимість роботи* для мовознавства, а детальний та досконалий опис синтаксичних та прагматичних особливостей безособових синтаксичних структур, що підтверджується потужним допоміжним ілюстративним матеріалом у вигляді 25 рисунків та 19 таблиць свідчить про *обґрунтованість роботи* та є *особистим внеском* здобувача у розвиток вітчизняної лінгвістики загалом та синтаксису й прагматики безособових структур в англомовних наукових текстах зокрема.

Зазначимо, що Кунець Х. Б. у своїй роботі, шляхом використання структурних процедур дослідницького апарату (власне, елементів контекстологічного та кількісного аналізу, методів індукції, порівняння та трансформації тощо), намагається по-новому висвітлити природу, структуру та функцію безособових синтаксичних структур в англомовному науковому тексті гуманітарного спрямування.

У *загальнотеоретичному плані* робота дає ґрунтовний матеріал щодо становлення загальної теорії безособових синтаксичних структур у мовознавстві й термінознавстві, та природи безособової структури на тлі основних принципів та напрямів лінгвістики. Безсумнівим є і *практичне застосування* результатів проведеного дослідження в курсах теоретичної та практичної граматики, синтаксису, прагматики та інших мовних дисциплін.

У ході роботи автором визначена *перспектива* подальшого дослідження структурних параметрів при вираженні кожного типу фокусу висловлювання, розрізнення цитатності та інших евіденційних стратегій функціонування безособових синтаксичних структур в англійській мові.

Автореферат та основні публікації автора повністю та адекватно відбивають зміст дисертації та є ідентичними основним положенням дисертації.

Подану до розгляду дисертацію поціновуємо як *індивідуальне авторське дослідження*, де використано цілий комплекс методів, прийомів та процедур для з'ясування синтаксично-семантичної типології та комунікативно-прагматичних параметрів вживання безособових синтаксичних структур в англomовному науковому тексті гуманітарного спрямування.

Визначальною рисою дисертації вважаємо інтегральний підхід автора до проведення кількісного аналізу функціонування безособових синтаксичних структур в англomовному науковому тексті гуманітарного спрямування, на що вказує значна кількість рисунків та таблиць. Результати дослідження засвідчують виокремлення 3 основних синтаксичних типів безособових конструкцій – власне безособові речення, безособові структури з ввідним «*it*» та виділяючи безособові структури. Окрім того, автор пропонує деталізований кількісний аналіз структури кожної з них, включаючи їх основні елементи як от тип та спосіб дієслова тощо. Значну увагу також приділено опису частотності різновидів пропозиційної модальності, евентуальної модальності. Достовірність висновків підтверджується великою кількістю фактологічного матеріалу, зокрема ілюстративним матеріалом, статистичними даними, картографічними схемами та структурними моделями.

Проведення структурного аналізу дало змогу Кунець Х. Б. зробити висновок, що в гуманітарних текстах вживаються різні типи безособових структур з десемантизованим елементом «*it*», однак у текстах з різних дисциплін частотність їх вживання відрізняється, зокрема різним є і співвідношення видів конструкцій у межах кожної дисципліни.

Дослідження комунікативно-прагматичних параметрів вживання безособових синтаксичних структур показало, що названі конструкції завжди виражають оцінку, модальну або немодальну, і таким чином характеризують всю пропозицію і впливають на її значення істинності.

Праця *логічно структурована, термінологічна вивірена, кожний розділ має прозорий, самостійний висновок*, а розроблений алгоритм аналізу може слугувати моделлю дослідження інших типів речення у мові.

Роботу відзначає творче осмислення здобутків вітчизняної та зарубіжної лінгвістики, про що свідчить кількість опрацьованих джерел (169 позицій). Фактичний матеріал є достатнім та вичерпним, тому *достовірність висновків сумнівів не викликає*.

Значною кількістю таблиць, графіків та схем автор унаочнює сприйняття теоретичних положень, які разом з висновками вказують на *високу ступінь обґрунтованості наукових здобутків*.

Як у будь-якій фундаментальній праці Х. Б. Кунець ставить і вирішує проблемні питання, що породжують дискусію.

Перш за все, певне непорозуміння викликає співвідношення теми та змісту, адже робота заявлена під темою «*Прагматика безособових синтаксичних конструкцій ...*», тоді як у Розділі 2, що налічує понад 50 сторінок, описується синтаксично-семантична типологія безособових структур, зокрема про це свідчить і кількість прикладів, і таблиць – 15 з 19 присвячені саме цій типології, а вже у Розділі 3 аналізуються комунікативно-прагматичні параметри. Тобто, дисертаційне дослідження насправді охоплює значну ширшу проблематику, а ніж це заявлено у темі.

Що стосується *вступу*, то на наш погляд, автор занадто широко підходить до проблеми, не деталізуючи необхідності вивчення безособових синтаксичних структур в науковому тексті, а більше дискутуючи про філософський підхід до мови та гуманітарних наук. Також, хотілось би почути, яким чином автор планує розв'язати широкі філософські та мовні проблеми критичного ставлення до мови гуманітарних наук, критичної відповідальності дискурсу, осмислення статусу дискурсу тощо, шляхом аналізу одиниць тільки у межах синтаксису безособового речення.

У ході реферування роботи у нас виникло питання, щодо розуміння автором понять «текст», «контекст», «дискурс», два з яких не заявлені у темі та використовуються у роботі хаотично і як взаємозамінні.

На наш погляд, бажаним було б навести теоретичне обґрунтування матеріалу дослідження, а саме поняття «наукові тексти гуманітарного спрямування», оскільки існує ряд підходів до його визначення, див.

І. Р. Гальперін, І. В. Арнольд, Є. П. Загданський та ін., отже, якого саме підходу притримується автор та за якою методою було відібрано саме ці 85 наукових текстів, яким є об'єднуючий фактор, адже не зовсім доцільним видається порівнювати книгу Ендрю Редфорда «*English Syntax*» обсягом 398 с. та статтю на історичну тематику обсягом в 10 с. Це також важливо з огляду на можливі типології наукового тексту, як-от 6 стилів, запропонованих А. П. Коваль, де книги та статті, наприклад належать до науково-популярного стилю. Водночас, наведені, в підрозділі 1.3, посилання не до кінця обґрунтовують відбір текстів.

Що стосується *1 розділу дослідження*, то у нас виникло зауваження щодо перепосилань, тобто цитування одних лінгвістів на основі праць інших, як-от аналіз ідей Ч. Пірса на основі «Лінгвістичної прагматики» І. Сусова, те ж стосується й інших лінгвістів. Водночас, підрозділ 1.2 створює досить узагальнене враження, описуючи загальнотеоретичні та філософські питання, у той час як доречніше було б детально зупинитися на огляді проблематики «наукових текстів гуманітарного спрямування», теорія яких не до кінця розкрита у роботі. Не зовсім зрозумілим залишається використання українських, німецьких, італійських прикладів чи книг, як-от «Стилістика української мови», при заявленій спеціальності 10.02.04, див. с. 37, 38, 39, 51, 68, 112 і т.д.

Хотілось би почути пояснення автора, щодо твердження «якщо мовець використовує конструкції з фактивними предикатами, наприклад «*it is important, it is odd*» тощо, адресат сприймає підрядну предикацію як істину», див. с. 43. На наш погляд, багато, що залежить від контексту, екстралінгвальних чинників тощо, які не враховуються автором. Так, відповіддю на твердження «*it is odd that he did not appear in the court*» є «*Nothing odd, he is just guilty*» – де адресат аж ніяк не сприймає твердження як істинне.

Аналізуючи *розділ 2* зокрема та всю роботу загалом, у нас виникло запитання: «Чому автор при заявлених 85 джерелах та 1220 проаналізованих одиницях по яких є детальна статистика, використовує приклади з BNC (які належать невідомо до якого типу текстів), а інколи і власні приклади не наукового характеру?» Чи не краще б було по всій роботі послуговуватися

прикладями із заявленого ілюстративного матеріалу? А пояснення, запропоноване на с. 49 створює враження «*витягування необхідних прикладів з текстів*», а не «*аналізу всього корпусу дослідження*».

Дивним видається аналіз джерел у розділі 2.1, який базується на поглядах радянських науковців середини 20 ст., тоді як закордонні та новітні джерела відсутні.

Позитивний ефект від розділу 2 створюється завдяки величезній кількості підрахунків та таблиць, яким інколи бракує власних висновків автора.

У *розділі 3* підрозділ 3.1.1. є досить узагальненим та реферативним по своїй суті, а автору варто було б навести власні висновки на основі аналізу теоретичного матеріалу.

Досить суперечливим та таким, що потребує пояснення видається твердження Кунець Х. Б., що «*за критеріями, кількістю та якістю модальних висловлювань можна судити про якість самого наукового тексту*», див. с. 115. Пояснення також потребує приклад 56(б) у якому поєднано два маркери модальності – виникає запитання – який з них переважає, чому і чи завжди?

Доцільним при аналізі комунікативно-прагматичних параметрів, на нашу думку, є аналіз контексту, який недостатньо висвітлений у роботі, що створює враження «*відірваності*» прикладів від статистики, а підрахунків від теоретичних викладок, що не призводить до побудови комплексних висновків.

Бажаним було б застосування дискурс аналізу, прагматичного аналізу та основ комунікацій, як-от теорії комунікативних стратегій й тактик, при дослідженні прагматики безособових синтаксичних структур, адже використовуючи ту чи іншу структуру/лексичну одиницю, мовець має власне бачення розвитку дискурсу, власну комунікативну мету і відповідно до цього підбирає ті чи інші тактики реалізації власної стратегії, зокрема і безособові синтаксичні структури.

Що стосується *списку використаних джерел*, то, на наш погляд, при написанні дисертації не варто занадто сильно покладатися на підручники та навчальні посібники, а більшу увагу слід приділити новітнім джерелам, адже серед заявлених 169 позицій, тільки 14 джерел опубліковані за останні 5 років

та 43 джерела – за останні 10 років. А у переліку ілюстративного матеріалу з 85 заявлених позицій наведені тільки 25. Відповідно, виникають запитання – «чому не наведена решта джерел і чому деякі з джерел проілюстровані кількома прикладами, а інші – жодним?»

Як і будь-яка наукова праця, дисертація Кунець Х. Б. не позбавлена стилістичних та мовних недоліків. Так, відзначаються невірно оформлені речення (с. 40, 44, 92 і т.д.), невиправдані повтори (с. 5, 36, 102, 105, 148 і т.д.), некоректна пунктуація/шрифт (с. 2, 3, 5, 7, 9 і т.д.), некоректні посилання (с. 17, 18, 23 і т.д.) тощо; а рисунки 3.4. на с.122-123 та 3.3. на с. 130 варто подати у додатках, що сприятиме сприйняттю роботи, тоді як рис. 3.6. та табл. 3.5 по різному відображають ідентичну інформацію.

Підсумовуючи відзначаємо, що запропонована автором комплексна методика аналізу безособових синтаксичних структур в англomовному науковому тексті гуманітарного спрямування, вичерпні кількісні підрахунки, теоретична та методологічна повнота роботи, дають підставу **вважати дисертацію Кунець Христини Богданівни ґрунтовною, самостійною та завершеною працею.**

Зазначені вище зауваження є суб'єктивною думкою рецензента та не зменшують теоретичної й практичної значущості дослідницького матеріалу.

Отже, подана до розгляду дисертація **«Прагматика безособових синтаксичних структур в англomовному науковому тексті гуманітарного спрямування»** відповідає вимогам **«Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор **Кунець Христина Богданівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 германські мови.**

**Офіційний опонент –
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника**

Ковбаско Ю.Г.